

A pénz evolúciójának következő lépcsőfoka: digitális jegybankpénz. De mi az pontosan, és miért jelenthet előrelépést a felhasználóknak?

A világ már több mint 100 országában foglalkoznak a digitális jegybankpénzzel kapcsolatos kutatásokkal, Magyarországon is egyre gyakrabban jelenik meg a közbeszédben a lakossági digitális jegybankpénz, és azzal kapcsolatos állítások. Ugyanakkor az eszköz újdonságából következően ezek számos téves következtetést tartalmaznak. Ezért fontos közérthető módon bemutatni, hogy mi a digitális jegybankpénz, milyen újdonságokat hozhat majd megjelenése mindennapjainkban, és milyen változásokat nem várhatunk majd az eszköztől. Ennek érdekében cikksorozatot indítunk, melynek első részében általánosan tekintjük át a digitális jegybankpénzt, és mutatjuk be az eszköz egyik lehetséges típusához köthető előnyöket és újdonságokat, valamint potenciális kockázatokat.

A lakossági digitális jegybankpénz új, digitális pénzforma lehet, ami a készpénzhez hasonló biztonságot garantál. Az eszköz potenciálisan kamatozhat is, ami jelentős előrelépést jelenthet a fogyasztók számára. Emelkedhetnek kamatjövedelmeik, míg a hatékonyabb monetáris politikának köszönhetően az árstabilitás elérése és fenntartása is könnyebbé válhat. Az eszköz támogathatja új szolgáltatások nyújtását is, és a korábbinál szélesebb felhasználói kör számára teheti elérhetővé a banki szolgáltatásokat.

A lakossági digitális jegybankpénz a mindennapjainkban használt pénz új formája.

A digitális jegybankpénz esetén a szakirodalom megkülönbözteti a lakossági és a pénzügyi intézmények számára elérhető változatokat. Mi jelen cikksorozatunkban a lakosság számára elérhető eszközre koncentrálnunk. A lakossági digitális jegybankpénz a lakosság számára egy jegybankra szóló követelés lehet, digitális formában. A lakosság már ma is rendelkezik jegybankra szóló követeléssel, a készpénzzel, miközben digitális követelése a kereskedelmi bankokkal szemben állhat fenn. Ezeknek lehet egy alternatívája a digitális jegybankpénz, amely a jegybankra szóló digitális követelést jelent.

A lakossági digitális jegybankpénz szélesítheti a fogyasztók számára igénybe vehető lehetőségeket. Az új eszköz várhatóan alkalmas lehet majd arra, hogy egymás között átutaljuk, online módon vagy üzletekben fizessünk vele, vagy megtakarításokat halmozzunk fel benne. Az eszköz egy új választási lehetőséget biztosíthat majd a

fogyasztók, megtakarítók számára, akik az előnyök és költségek mérlegelése mellett dönthetnek majd arról, hogy adott élethelyzetben mely pénzfórmát részesítik majd előnyben. Egy ilyen, a készpénz mellett elérhető digitális eszközzel a mindennapjainkban használt pénz új, akár korábban nem megszokott képességekkel ruházható fel. De, hogy ez a mindennapjainkban hogyan is jelenhet meg, a következőkben adunk választ.

Az új eszköz a jegybanki biztosságát ötvözheti a digitális pénz előnyeivel. Mivel a jegybankok saját devizanemükben mindig korlátlanul fizetőképesek, ezért a rájuk szóló követelések tekinthetők a legbiztonságosabb pénzügyi eszköznek. A digitális jegybankpénz ezt a biztosságát ötvözheti a felhasználók számára digitális formával, de ezen túl az eszköznek számos további előnyös tulajdonsága is lehet. A következőkben ezeket soroljuk fel röviden.

A digitális jegybankpénz a jövő fizetőeszközékként is szolgálhat. Ahogy azt számos tanulmány, többek között a Bank for International Settlement összefoglaló munkája ([Central bank digital currencies: foundational principles and core features; Making headway – Results of the 2022 BIS survey on central bank digital currencies, and crypto](#)) is bemutatja, a már folyamatban lévő digitális jegybankpénz kutatások és projektek indulását leggyakrabban pénzforgalmi célok motiválták. Ilyen pénzforgalmi cél lehet például a visszaszoruló készpénzhasználat ellensúlyozására alternatív fizetési eszközt biztosítani. Vagyis az eszköz a készpénz keresletének hiányában is jegybanki fizetőeszközt biztosíthat a felhasználók számára.

Az eszköz csökkentheti a fizetőeszközök költségeit, kockázatait és új szolgáltatások megjelenésén keresztül is erősítheti a versenyt. Fontos lehet, hogy ha a piaci szereplők nem fejlesztenek új fizetési megoldásokat, vagy azokat túlzottan magas áron kínálják, akkor a jegybank közbeavatkozhat a verseny erősítése és a pénzforgalom hatékonyabbá tétele érdekében digitális jegybankpénz szolgáltatásokkal.

Egy lakossági fókuszú digitális jegybankpénz széles körűen elérhető digitális fizetőeszköz lehet. Globálisan egyre nagyobb az okostelefon és internetlefedettség, ami segíti a digitális pénzügyi megoldások terjedését is. A szakirodalomban gyakran megjelenik a bevezetés motivációjaként az ún. pénzügyi bevonódás erősítése, aminek keretében a szélesebb kör számára válhat elérhetővé a számlavezetés. A [Világbank elemzése](#) is rámutat, hogy egyes rétegek anyagi helyzetük miatt nem tudnak kereskedelmi banki ügyféllé válni. Így egy kedvező költségekkel rendelkező digitális jegybankpénz a hátrányosabb helyzetű rétegek bevonását is segítheti. De a motivációk

között megjelenik még a készpénzhez kapcsolódó társadalmi költségek csökkentése, vagy az adóelkerülés visszaszorítása is. Egy alanyi jogon hozzáférhető digitális jegybankpénz növelheti a digitális fizetésekben aktív fogyasztók számát.

Segítheti az állami kifizetések hatékony célba juttatását. Egy mindenki számára elérhető digitális jegybankpénz segítheti a különböző állami segélyek és támogatások, akár a nyugdíjak gyors célba juttatására. Ezen a csatornán akár célzott segítségnyújtás is megvalósítható, ha egy jelentősebb krízishelyzet ezt megköveteli (pl. a COVID-19 alatt többek között USA-ban és Kínában is voltak ilyen kifizetések) és az állam fokozott szerepvállalása indokolt a lakosság, vagy egyes rétegeinek megsegítésére.

Az eszköz a nemzetközi fizetések megújulását is elhozhatja. Számos kutatás vizsgálja a digitális jegybankpénzek nemzetközi átutalásokban történő felhasználását. Az új eszközök segítségével új globális pénzügyi infrastruktúra épülhet ki, ami a mai rendszerektől független, gyorsabb, olcsóbb nemzetközi átutalásokat tehet lehetővé. Ez főként feltörekvő országokban hozhat jelentős költségcsökkentést.

Az eszköz digitális jellegének köszönhetően fizethet kamatot, ami előnyös lehet a felhasználók számára. Ez a tulajdonság önmagában számos előnyt biztosíthat a lakossági felhasználók számára. Egyrészt a kamatozás azt eredményezheti, hogy a lakosság jegybanki eszközein is realizálhat kamatjövedelmet. Ezzel nem csak nőhetnek a lakosság bevételei, de értékállóbbá válhatnak megtakarításai, és védelmet nyújthatnak az inflációval szemben. Mindemellett ez a kamat a digitális jegybankpénzen kívüli pénzügyi eszközök kamatára is hatást gyakorolhat. Tanulmányok alapján a digitális jegybankpénz kamata egyfajta kamatpadlóként is viselkedhet (Andolfatto, 2022), és annak kondíciói minden hasonló feltételű számla esetén irányadóak lehetnek. Ezzel a lakosság kamatjövedelmei nem csak a digitális jegybankpénzben tartott vagyon esetén emelkedhetnek, hanem egyéb pénzügyi eszközök vonatkozásában is. Ez azt is jelenti, hogy az eszköz bevezetése erősítheti a versenyt a pénzügyi szolgáltatók között is, akik az eszköz bevezetését követően aktívabban fognak versenyezni a betétekért fizetett kamatokkal.

A kamatozás segíthet az infláció gyorsabb, hatékonyabb leküzdésében, és általában az árstabilitás fenntartásában. Az infláció mellékhatásai életünk számos területén éreztethetik hatásukat, többek között csökkentheti fizetésünk és megtakarításuk vásárlóértékét, hitelfelvétel esetén a kamatok változékonyságán keresztül teremthet bizonytalanságot, ezzel pedig jelentős költséget okozhat a fogyasztóknak. Az inflációs célt követő jegybankok elsődleges feladata az árstabilitás (vagyis az

árszínvonal emelkedésének stabil alacsony szinten tartásának) elérése és fenntartása, mely tanulmányok szerint egy lakossági szereplők számára kamatot fizető digitális jegybankpénz mellett gyorsabban és kisebb költségek mellett érhető el és tartható fenn.

A kamatozó digitális jegybankpénz bevezetése a globális kriptoeszközökkel és más digitális pénzekkel szemben erősítheti a hazai fizetőeszköz iránti keresletet, így erősítheti az ország monetáris szuverenitását. A digitalizáció jelentősen átalakította mindennapjainkat, egyebek mellett pénzügyeinket is. Az új technológiák új digitális eszközök megjelenéséhez is vezettek. Az egyik legismertebb ilyen kriptoeszköz a Bitcoin, amivel kapcsolatos kockázatokra már 2014-ben felhívta a figyelmet a jegybank. Ezen eszközök mellett az utóbbi években megjelentek magánvállalatok is, akik saját kriptoeszköz kibocsátását vizsgálták. Mindezek növelik annak a kockázatát, hogy egy-egy ország lakossága spontán módon kezdje el használni ezeket az eszközöket a mindennapokban, kiszorítva a nemzeti valutát. Ez ronthatja a monetáris politikák hatékonyságát, nehezebbé teheti az árstabilitás fenntartását, végső soron veszélyeztetheti az országok monetáris szuverenitását. A védekezés egyik módja az lehet, ha a jegybankok olyan saját digitális jegybankpénz fejlesztésébe kezdenek, amely a lakosság számára vonzó alternatívát nyújt a felsorolt eszközökkel szemben ([Horváth, 2022](#)), ezzel pedig biztosítja, hogy keresett és használt marad a nemzeti fizetőeszköz.

Számos folyamat automatizálható lenne egy digitális jegybankpénz rendszerben okosszerződések révén. A digitális jegybankpénz úgy is megvalósítható, hogy a fizetési tranzakciók teljesülésekor akár automatikusan megvalósulhatnak egyéb, a vásárláshoz kapcsolódó lépések. Például autóvásárlás esetén a vételár kifizetésével automatikusan köthető felelősségbiztosítással. Ezt a fajta programozhatóságot az ún. okosszerződésekkel lehetne megoldani. Ahogy egyre több háztartási és otthoni eszközünk csatlakozik a világhálóra, a programozhatóság ezekre is kiterjeszthető lenne. Okosotthonunk például automatizáltan fizethetne a felhasznált energia után, vagy az autónk a tankolás vagy parkolás költségét tudná kifizetni.

A digitális jegybankpénz tartalék fizetési rendszer is lehet, ami akár internetkapcsolat nélkül (offline) is működhet, és segítheti a szabad fizetőeszköz választást. A mai széleskörben elérhető elektronikus megoldások, mint a bankszámlák és -kártyák használatát különféle informatikai rendszerbeli problémák, áramellátás vagy az internet akadozása, de akár egy természeti katasztrófa bekövetkezése is

megnehezítheti. Ez különösen akkor lehet probléma, ha a fogyasztók kevés készpénzt használnak. A fizetési rendszerek zavartalan és folyamatos működése érdekében és akár az előbb említett átmeneti problémák hatásait enyhítendő, a digitális jegybankpénz megvalósítható a hagyományos pénzügyi csatornáktól független, széles körben elérhető jegybanki infrastruktúráként, a készpénzzel párhuzamosan. A ma elérhető technológiák lehetővé teszik azt is, hogy a felhasználók akár internetkapcsolat megléte nélkül is küldhessenek pénzt egymásnak.

Egy rosszul kialakított eszköz azonban potenciálisan kockázatot jelenthet, amely ugyanakkor helyes kialakítással elkerülhető. A stabilitási kockázat elsősorban annak lehet a következménye, hogy az eszköz megjelenésével potenciálisan jelentős betétállomány hagyhatja el a bankrendszert. Ezek a források biztosítják a szektor stabil működésének alapját, és így nagymértékű kiáramlásuk a bankok mindennapi tevékenységére – így például a hitelnyújtásra, azaz a gazdaság finanszírozására – nézve jelenhet kockázatot. Egy helyesen megalkotott digitális jegybankpénz ugyanakkor nem hordoz ilyen kockázatot.

Összefoglalóan elmondható, hogy egy lakossági digitális jegybankpénz számos előnyt és újfajta tulajdonságot biztosíthat a felhasználók számára, a jegybanki eszközök biztonságával ötvözve. A különféle jegybanki célok függvényében az, hogy mely ország, milyen módon vezeti be saját digitális jegybankpénzét, eltérő lehet. Ugyanakkor egy ilyen új eszköz megjelenése nem jelenti azt, hogy a korábban megszokott pénzformák eltűnnének. A jegybankok lakossági felhasználású digitális jegybankpénz megléte mellett is változatlanul biztosítják majd a keresletet kielégítő készpénzkínálatot, és a változatlanul vezethetünk majd számlát a kereskedelmi bankoknál. A mai viszonyokhoz hasonlóan a felhasználók szabad döntésétől függ majd, hogy a pénz melyik formáját használják, csak a választási lehetőségek kibővülnek majd a digitális jegybankpénzzel.

A cikksorozat további részeiben részletesebben kifejtjük majd az eszköz különböző vetületeit, többek között monetáris politikai aspektusait, bankrendszerre kifejtett hatásait, új funkcióit, illetve a rendszer hatására átalakuló globális monetáris rendszer aspektusait.

„Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaság.hu oldalon 2023. augusztus 18-án.”